

Kandidatnummer:

2418

(Hvis besvarelsen skal leveres på navn, skrives navn i stedet for kand.nr.)

FORSIDE

ved besvarelse av hjemmeeksamen, semesteroppgave, rapport, essay osv.

Emnekode:	Ex-100
Emnenavn:	Ex.phil.
Emneansvarlig (normalt faglærer):	T. Mesel
Eventuell veileder:	
Innleveringsfrist/ tidspunkt:	15.12.04
Antall sider inkl. forside (inkl denne siden)	9
Merknader:	

Jeg/vi bekrefter at jeg/vi ikke siterer eller på annen måte bruker andres arbeider uten at dette er oppgitt, og at alle referanser er oppgitt i litteraturlisten.

Ja

Nei

"Kopiering av andres tekster eller annen bruk av andres arbeider uten kildehenvisning kan bli betraktet som fusk. Fusk kan medføre annullering av eksamen/prøve samt utestenging fra universitetet og tap av retten til å gå opp til eksamen ved alle universitet og høyskoler i inntil ett år."

Gjelder kun gruppeeksamen:

Vi bekrefter at alle i gruppa har bidratt til besvarelsen.

Ja

Nei

Kan besvarelsen brukes til undervisningsformål?

Ja

Nei

Innleveringsoppgave

Ex – 100

Studentnummer: 2418

Innholdsfortegnelse

Innledning	s. 2
Utilitarismens historie og innhold	s. 2
”Medisinsk forskning må prioritere forskningen på krybbedød”	s. 5
Konklusjon	s. 8
Kilder	s. 9

Innledning

I denne oppgaven vil jeg drøfte påbudet ”Medisinsk forskning må prioritere forskningen på krybbedød” ved å anvende utilitarismen. Oppgaven vil ha en redegjørende del og en drøftende del. I den redegjørende delen vil jeg greie ut om utilitarismens historie og filosofiske innhold. I den drøftende delen vil jeg med utgangspunkt i utilitarismen veie argumenter for og imot nevnte påbud.

Utilitarismens historie og innhold

Utilitarisme er en betegnelse på en politisk filosofi som vokste frem på begynnelsen av 1800-tallet. Jeremy Bentham regnes for å være utilitarismens far, og filosofien ble senere videreutviklet av John Stuart Mill, sønn av Benthams nære venn og samarbeidspartner James Mill. (Tollefsen et. al. 2008 : 366).

Jeremy Benthams (1748 – 1832) samtid var preget av filosofiske strømninger som kretset rundt prinsippet om naturrett (Carlisle, 2005 : 45), altså læren om at etikk og rett er forankret i en orden i naturen, eller gjennom en ”Guds vilje” (Tollefsen et. al. 2002 : 560). Disse naturretts-strømningene finner vi igjen for eksempel i den amerikanske uavhengighetserklæringen (*“We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness.”*) (Carlisle, 2005 : 45). Bentham forkastet denne tankegangen, og inspirert blant andre av David Humes nytteorienterte filosofi og den samtidige tenkeren Joseph Priestly, formulerer han utilitarismen (Ibid.).

Bentham fremholder at all menneskelig aktivitet drives av et behov for å maksimere nytelse og minimere lidelse. Veien til lykke for enkeltmennesket er altså å oppnå mest mulig nytelse og samtidig lide minst mulig. Bentham konkluderer ut fra dette at et godt samfunn er et samfunn som legger til rette for mest mulig nytelse for flest mulig

mennesker. (Vaags 2004 : 94) Han definerte også fire forskjellige kategorier av lidelse/nyttelse, nemlig fysisk, politisk, moralsk og religiøs. (Carlisle, 2005 : 45)

På bakgrunn av disse parametrene mener Bentham at man kan måle, nærmest matematisk, hvor godt et samfunn er. Han lanserer såkalte lystkalkyler, en form for hedonistisk måleenhet, som baserer seg på dette forholdet mellom lyst og ulyst (Forelesning Jan Birger Ørmen). Et samfunn bør i følge utilitaristene styres på en slik måte at det legger til rette for mest mulig glede for flest mulig av sine borgere. Benthams oppfatning var at det enkelte individ er best egnet til å bedømme nøyaktig hvordan optimal nytelse kan oppnås. Det var derfor statens plikt ikke å legge unødvendige stengsler for den enkeltes vei til lykken. (Carlisle, 2005 : 45)

Bentham baserer sin versjon av utilitarismen på tre antakelser, om henholdsvis konsekvens, psykologi og likhet (Østerud et al 1997 : Oppslagsord "Utilitarismen"):

- Den første antakelsen er at en handling eller en politisk institusjon skal bedømmes utelukkende ut fra dens konsekvenser. Utilitarismen er dermed en konsekvensetikk (Tollefsen et al 2002 : 561) som står i et motsetningsforhold til den såkalte deontologien, eller pliktetikken, som innebærer at mennesket er underlagt en eller annen form for plikt til å følge universelle morallover. (Ibid.) Et annet viktig poeng her, er at utilitarismen ikke tar hensyn til den handlende parts intensjoner, slik mange andre moralfilosofier gjør. I følge utilitarismen er det fullt mulig å gjøre en moralsk god handling ut fra "gale" motiver. (Internett: Encyclopædia Britannica, oppslagsord "Utilitarianism")
- Den psykologiske antakelsen er, som jeg tidligere har vært inne på, at en handling eller institusjons nytteverdi faktisk kan "regnes ut" ved å addere lykke og deretter subtrahere smerte.
- Den tredje og siste antakelsen er at alle personer som er en del av "regnestykket" teller nøyaktig like mye. (Østerud et al 1997 : Oppslagsord "Utilitarismen") Denne siste antakelsen har, som jeg snart skal komme inn på, visse modifikasjoner da den i utgangspunktet ikke medregnet for eksempel kvinner eller trygdemottakere. (Tollefsen et al 2002 : 549)

Økonomen James Mill var Benthams personlige venn og høyre hånd. Han sendte sin sønn John Stuart Mill i lære hos Bentham, og Mill d.y. vokste opp til å bli en av de mest innflytelsesrike politiske filosofer i det nittende århundre. John Stuart Mill videreførte da også sin læremesters utilitarisme i sin egen filosofi, men med en sentral forskjell: John Stuart Mill mener at ikke bare menns, men også kvinners kollektive nytelse og lidelse bør vektlegges når utilitarismen anvendes i et samfunn. (Tollefsen et. Al. 2008 : 549)

Også på andre områder mente Mill at utilitarismen, slik den opprinnelig ble formulert av Jeremy Bentham, var mangelfull. Mill så det som urovekkende at utilitarisme i sin rendyrkede form uten problemer lot seg overføre til "primitive" samfunn helt uten organisasjon, lover eller grunnleggende rettigheter. Utilitarismen var, slik Mill så det, maktesløs overfor situasjoner som kunne oppstå dersom for eksempel en majoritet skulle bestemme seg for å gjøre et mindretall til slaver. Dersom det fører til større glede for majoriteten av befolkningen, hva er så problemet? (Tollefsen et. Al. 2008 : 548)

John Stuart Mill imøtekom disse problemene ved å ta til orde for visse grunnleggende rettigheter til frihet, utdanning og opplysning. Først når disse grunnsteinene er på plass, kan man begynne å benytte utilitarismen som et moralsk kompass (Ibid.).

Mill hevder videre at lykke ikke bare er et gode, men selve målet i seg selv. Lykke er *det gode* (Vaags 2004 : 94 - 95). Han mener at lystopplevelser må graderes etter kvalitet, fordi han mener at enkelte former for lyst er mer verd enn andre. I et kjent sitat sier han for eksempel at det er bedre å være et utilfreds menneske enn en lykkelig gris. (Forelesning Jan Birger Ørmen, høst 2008)

Det er vanlig å dele utilitarismen inn i to hovedtyper: handlingsutilitarisme og regelutilitarisme (Vaags 2004 : 96). Som navnet antyder er handlingsutilitarismen opptatt av enkelthandlingen og hva slags konsekvenser den medfører. En løgn, et tyveri, eller et avtalebrudd kan ut fra handlingsutilitarismen tillates dersom summen av de gode følgene overstiger summen av de negative (Ibid.). Handlingsutilitarismen sier derimot ingen ting om de samfunnsmessige følgene dersom alle medlemmene av et samfunn begynte lyve, stjele og bryte avtaler på samme måten. Det er nettopp dette regelutilitaristene er opptatt av. I følge regelutilitarismen skal en handling bedømmes ut fra konsekvensene den ville hatt dersom den var en generell regel (Ibid.). Her ser vi

altså en parallell til Kants kategoriske imperativ som blant annet går ut på at man alltid skal handle på en slik måte at handlingen skal kunne gjøres til en universell regel (Vaags 2004 : 104).

Det er vanlig å koble handlingsutilitarismen til Benthams tidlige utgave av utilitarismen, mens regelutilitarismen gjerne blir brukt for å beskrive John Stuart Mills videreutvikling av den (Internett: Encyclopaedia Britannica, oppslagsord "Utilitarianism"). Ikke alle er enige i den siste konklusjonen, og fremholder at Mill sannsynligvis ikke engang var klar over forskjellen. Han viste tendenser både til handlings- og regelutilitarisme i sine skrifter. (Vaags 2004 : 98)

"Medisinsk forskning må prioritere forskningen på krybbedød"

I denne delen av oppgaven vil jeg bruke utilitarismen slik jeg har beskrevet ovenfor, for å drøfte denne påstanden. Jeg forutsetter "Medisinsk forskning må prioritere forskningen på krybbedød" retter seg mot hele verdens medisinske forskerstand, og at resultatene av forskningen er ment å komme hele menneskeheten til gode i form av en lavere dødsrate for jordens spedbarn. Videre forutsetter jeg at forskning er en begrenset ressurs, og at prioriteringen av krybbedød-forskning går på bekostning av annen forskning.

Krybbedød er en betegnelse på et tilsynelatende friskt spedbarns plutselige død, som oftest i søvne. I industrialiserte land er krybbedød den vanligste dødsårsaken blant barn mellom to og 52 uker gamle. Årsaken til krybbedød er fortsatt et mysterium, selv om forskningen på området har gjort enkelte fremskritt, for eksempel å påvise at risikoen for krybbedød kan minskes ved å la barnet sove på ryggen. (Internett: Encyclopaedia Britannica – Oppslagsord "Sudden infant death syndrome")

Risikoen for krybbedød er størst når barnet er mellom to og fire måneder, men må likevel kunne sies å være svært lav. Siden 2000 har bare rundt 20 norske spedbarn årlig dødd i krybbedød, i 2003 var tallet nede i rekordlave 11 tilfeller. (Internett: Krybbedød kraftig redusert – Folkehelseinstituttets nettsider)

Som jeg tidligere har gjort rede for, er det to hovedpunkter som er viktige når utilitarismen skal benyttes overfor et fenomen som krybbedød. For det første må vi se på i hvor stor grad krybbedød har følger for de rammedes velvære, og for det andre

må vi vektlegge hvor mange som faktisk berøres av krybbedød. Denne tenkemåten er en naturlig følge av utilitarismens credo om å maksimere det gode for flest mulig.

Etter min mening er det grunnlag for å si at krybbedød har svært stor innvirkning på de rammedes lykke. Både for spedbarnet selv, som blir fratatt mulighetene til i det hele tatt å vokse opp og oppleve all den lykke et normalt liv kan inneholde. I tillegg kommer den enorme psykiske påkjenningen krybbedød har for de umiddelbare omgivelsene, ikke minst for barnets mor og far. Det er knapt mulig å tenke seg omstendigheter som kan være mer ødeleggende for en kjernefamilies velvære og lykke enn nettopp krybbedød, og nettopp disse katastrofale konsekvensene mener jeg kan brukes som et utilitaristisk argument som støtter oppgavetekstens påbud "Medisinsk forskning må prioritere forskningen på krybbedød". Dersom flere midler ble brukt på krybbedød, vil man kanskje oppnå enda færre tilfeller av krybbedød i fremtiden, og dermed maksimere lykken for de involverte betraktelig. Foreldrene slipper den enorme sorgen ved å miste et barn, barnet får vokse opp, forhåpentlig oppleve lykke, og kanskje få egne barn som igjen kan få oppleve sin egen lykke, og så videre.

Når det gjelder det andre hovedpunktet jeg har skissert opp, nemlig det som handler om antallet berørte mennesker, kan det etter min mening se ut som om oppgavetekstens påbud hviler på et svakere utilitaristisk fundament. Krybbedød er nemlig svært uvanlig, det rammer som vi har sett bare noen ørsmå promille av befolkningen hvert år. Sannsynligvis dør unødvendig mange spedbarn i ikke-industrialiserte land fordi informasjon om riktig liggestilling ikke kommer frem. Jeg tolker derimot ikke oppgavetekstens ordlyd til å omfatte informasjonsarbeid i ikke-industrialiserte land, og vil derfor holde meg til tallene fra det norske Folkehelseinstituttet når jeg omtaler krybbedøds-risikoen for nyfødte barn i dag som svært lav.

Dersom vi, slik Bentham's utilitarisme sier, skal forsøke å sette opp en lystkalkyle på bakgrunn av det jeg nå har nevnt, må vi altså se på hva slags konsekvenser økt forskning på krybbedød kan tenkes å ha. Dette må i sin tur veies opp mot alternativene og, tro mot utilitarismen, må vi velge det alternativet som gir størst mulig velvære for flest mulig mennesker.

Både antallet medisinske forskere i verden og pengene til å gjennomføre forskning er en begrenset ressurs. Jeg mener derfor det er rimelig å anta at økt satsning på krybbedød-forskning nødvendigvis må gi seg utslag i en nedprioritering av annen type medisinsk forskning. Men hva slags forskning er det riktig å nedprioritere til fordel for krybbedøds-forskning? I dette spørsmålet vil jeg anvende såkalt negativ utilitarisme, og velge den handlingen som skaper minst ulykke, eller som John Stuart Mill sier: "Minst smerte og mangel på glede". (Forelesing Jan Birger Ørmen, høst 2008).

Det er naturligvis ikke noe fasitsvar på hva slags forskning som i størst grad kan kuttes i for å skape minst mulig ulykke, men det kan være naturlig å tenke seg at det kan dreie seg om forskning som fokuserer på mer harmløse medisinske tilstander. Eksempler på slike tilstander kan være håravfall, flass, dårlig ånde, fet hud, og så videre. For eksempelets skyld har jeg valgt den medisinske forskningen på, og behandlingen av, hårtap som et passende område å nedprioritere til fordel for krybbedøds-forskningen. Grunnen til at jeg mener nettopp dette forskningsfeltet kan brukes som eksempel, er at hårtap medisinsk sett er en triviell og ufarlig tilstand, selv om det rammer svært mange mennesker.

I eksempelet jeg nå har tegnet opp, har jeg to valg, og jeg må nå bruke utilitarismen til å bedømme hvilket av dem som gir størst mulig positive følger for flest mulig. Spørsmålet er med andre ord, er det riktig å nedprioritere forskning som kan gjøre livet for svært mange mennesker en liten anelse bedre, til fordel for forskning som kan gjøre en mikroskopisk del av befolkningen svært mye lykkeligere?

Stilt overfor et konkret dilemma som dette, kommer utilitarismen etter min mening til kort på flere områder. For det første er det svært vanskelig å bedømme hva som blir de faktiske konsekvensene av å prioritere krybbedød-forskning. Vil resultatet bli et vitenskapelig gjennombrudd og påfølgende utradering av krybbedød, eller vil forskningen forbli resultatløs i overskuelig fremtid? Og på den andre siden, vil nedprioriteringen av forskningen på håravfall bety at menneskeheten går glipp av en mulig kur?

Dette er det naturligvis helt umulig å si noe sikkert om, og dette har av flere blitt holdt frem som en svakhet ved utilitarismen. Konsekvensene av en handling kan nemlig bli det helt motsatte av det man tenkte seg, noe som kan få utilitarismen til å fremstå

som en direkte motsetning til sinnelagsetikken. (Forelesning Jan Birger Ørmen, høst 2008).

Et annet problem jeg mener er relevant er hva som skal veie tyngst av ”mye lykke for få” og ”litt lykke for mange”. Beregningsgrunnlaget er etter min mening svært upresist, noe som gjør utregningen av en pålitelig lystkalkyle tilnærmet umulig. Dette er et tradisjonelt ankepunkt ved utilitarismen (Ibid.) jeg stiller meg bak.

Konklusjon

Som jeg har gjort rede for i hoveddelen mener jeg utilitarismen ikke gir et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å gi en entydig positiv eller negativ holdning til påbudet ”Medisinsk forskning må prioritere forskningen på krybbedød”. Med de forbehold jeg har nevnt over, mener jeg at påbudet i oppgaveteksten kan forsvares ut fra utilitarismen. Etter min mening bør avveiningen av de to alternativene ”forskning på håravfall” og ”forskning på krybbedød” føre til at sistnevnte veier tyngst. Grunnen til at jeg har kommet til denne konklusjonen er at jeg mener den dype lidelsen til de få alt i alt veier tyngre enn den milde lidelsen til de mange. Jeg anser selv denne konklusjonen for å være svakt fundert, fordi utilitarismen etter min mening ikke makter å frembringe et meningsfullt beregningssgrunnlag.

Kilder

Carlisle, Rodney P. 2005. Encyclopedia of Politics – The left and the right, vol. 1., Sage Publications, USA.

Tollefsen, T., Syse, H. Nicolaisen, R.F. 2008. Tenkere og ideer. Gyldendal Akademisk, Oslo.

Vaags, R. H. 2004. Etikk. Fagbokforlaget. Bergen.

Østerud et al. 1997. Statsvitenskapelig leksikon. Universitetsforlaget. Oslo.

Internett: "Utilitarianism" Encyclopædia Britannica. 2008. Encyclopædia Britannica. Nedlastet 9.12.2008.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/620682/Utilitarianism>

Internett: "Sudden infant death syndrome" Encyclopædia Britannica. 2008. Encyclopædia Britannica. Nedlastet 9.12.2008.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/571542/sudden-infant-death-syndrome>

Internett: Krybbedød kraftig redusert – Folkehelseinstituttet. Nedlastet 9.12.2008.

http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=233&trg=MainLeft_5670&MainArea_5661=5670:0:15,2659:1:0:0:::0:0&MainLeft_5670=5544:51492::1:5675:1:::0:0.

Forelesning: Jan Birger Ørmen, høst 2008. Tittel: "Forelesning 5 - kapittel 4".